

Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı

Bankalar Caddesi Minerva Han 2/3 Karaköy 34425 İstanbul

Tel: +90.212.292 89 03 Faks +90.212.292 98 41

info@tesev.org.tr www.tesev.org.tr

Güvenlik Denetiminde Sivil Aktörler

Aylık İzleme Raporu

Şubat-Mart 2008

Özge Genç

Efe Kerem Sözeri

TESEV Demokratikleşme Programı

Bu iki aylık izleme raporu, Şubat ve Mart ayları boyunca Türkiye’de güvenlik sektörüne ilişkin meydana gelen gelişmelerle ilgili bilgi vermeyi amaçlamaktadır. Bunun için TESEV Demokratikleşme Programı bünyesinde düzenli olarak gerçekleştirilen medya taramasından ve sivil toplum kuruluşlarının faaliyetlerinden yararlanılmaktadır.¹

TSK’nın Sınır Ötesi Hava ve Kara Operasyonları

Şubat ve Mart ayları boyunca Türk Silahlı Kuvvetleri’nin (TSK) Kuzey Irak topraklarında gerçekleştirdiği hava operasyonunu Şubat ayı sonlarına doğru kara operasyonu takip etti. Şubat ayı boyunca medyanın gündeminde geniş yer bulan operasyonlar, Türkiye’de medyanın bir sivil aktör olarak savaş ve çatışma gibi konularda nesnellliğini ve serinkanlılığını koruma konusunda çok başarılı olamadığını ortaya çıkardı. Gazete ve televizyonlarda karşılaşılan haber dili Genelkurmay Başkanlığı açıklamalarında askerin kullandığı dil ve sözcükler üzerinden kuruldu. (Örneğin “öldürmek” yerine “etkisiz hale getirmek”)

¹ Bu proje Avrupa Komisyonu Türkiye Delegasyonu tarafından desteklenmekle birlikte, içeriğinden sadece TESEV sorumludur. Bu raporda ifade edilen görüşler, analiz ve öneriler TESEV ve Avrupa Komisyonu’nun resmi görüşlerini yansıtmamaktadır.

4 Şubat'ta gerçekleştirilen hava operasyonunun ardından, Hükümet ve Genelkurmay Başkanı tarafından yapılan açıklamalar operasyonun tam başarı sağladığına işaret ederken², ana akım medya dışında kalan kaynaklar operasyona ilişkin farklı ve eleştirel perspektiflere yer verdi.³

Operasyonun başarısı hakkında TSK ve hükümet yetkilileri dışında bir kaynağın görüşleri ana akım medyada çok fazla yer almadı. Genelkurmay Başkanlığı'ndan yapılan açıklamalarda "bölgedeki sivil halkın harekâttan etkilenmemesi için azami hassasiyetin" gösterildiğine vurgu yapılmasına rağmen, gazetecilerin sınır ötesi operasyonun gerçekleştiği bölgelere girmesinin yasak olması ve operasyonla ilgili haber alma kaynaklarının sınırlılığı resmi görüş ve bildirimleri teyit etme olanağı olmadı.⁴

Taraf gazetesi yazarlarından Ahmet Altan ve Yasemin Çongar'ın Kandil'e giderek PKK üst düzey yöneticilerden Murat Karayılan ve diğerleriyle yaptığı görüşme medya açısından dikkat çeken gelişmeler arasındaydı. Altan ve Çongar hakkında bu röportajlar nedeniyle İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından soruşturma başlatıldı.⁵ *Sabah*'tan Ecevit Kılıç'ın Ahmet Altan'la Kandil ziyareti konusunda yaptığı röportaj hakkında da soruşturma açıldı.

Daha önce de, İstanbul 12. Ağır Ceza Mahkemesi, Başsavcılığın talebi üzerine *Haftaya Bakış* gazetesi hakkında da Murat Karayılan ile yapılan röportaj nedeniyle bir aylık yayın durdurma kararı vermişti.⁶

21 Şubat'ta Başbakan Recep Tayyip Erdoğan ve Genelkurmay Başkanı'nın açıklamalarıyla duyurulan kara operasyonunun adı bir önceki operasyonda hayatını kaybeden onbaşının kızına atfen "Güneş" olarak adlandırıldı.⁷ Erdoğan, Türkiye'nin Kuzey Irak sınırına başlattığı operasyonun uluslararası kamuoyu tarafından da desteklendiğini açıkladığı toplantıda "Gerek Avrupa Birliği, gerek ABD olsun, Uzakdoğu ülkeleri olsun bütün dostlara bunları anlattık. Onlar da bizim uluslararası hukuktan doğan eylemimizi desteklediklerini söylediler" şeklinde konuştu. Hükümetin uluslararası destek mesajları, medyaya da "Tüm Dünyadan Tam Destek" gibi manşetlerle yansıdı. Ne var ki, "tam destek" manşetleriyle verilen haber içeriklerinde sözedilen desteğin gerçekte ne kadar kısıtlı olduğunu ve uluslararası kamuoyunun operasyonla ilgili ne kadar endişeli olduğunu okumak mümkündü. Örneğin, *Hürriyet* gazetesinin operasyona tam destek olarak verdiği haberde, ABD'li yetkililerin Türkiye'nin masum sivillere ya da Irak altyapısına zarar vermemesine; Irak Başbakanı Nuri el-Maliki'nin Türkiye'nin Irak'ın egemenliğine saygı gösterilmesini istemesi ve güvenlik ve istikrarın görüşmeler yoluyla sağlanması gerekliliğine; Irak Kürdistan Demokrat Partisi (IKDP) Dış İlişkiler Sorumlusu Sefin Dizayi'nin sorunların diyalogla çözümlenmesine; AB Komisyonu üyesi Olli Rehn'in sözcüsünün Türkiye'nin ölçsüz güç kullanımından kaçınmasına; AB Ortak Dış Politika ve Güvenlik Yüksek Temsilcisi Javier Solana'nın hareketin en iyi yanıt olmadığına, İngiltere Dışişleri Bakanlığı sözcüsünün Türk askerinin Irak topraklarını mümkün olan en kısa sürede terk etmesi gerektiğine; Almanya Dışişleri Bakanlığı sözcüsü Martin Jaeger'in operasyonu 'büyük endişeyle' izlediklerini belirterek, Türk

² "12 saatte 70 hedef vuruldu," *Radikal*, 05.02.2008; "Genelkurmay: Sınır ötesi operasyonda 70 hedef vuruldu," *Zaman*, 05.02.2008.

³ "Operasyona gitmek istemeyen korucular gözaltında," *Gündem*, 21.02.2008;

"Operasyona gitmeyen korucular DTP'ye başvurdu," *Gündem*, 23.02.2008.

⁴ "Genelkurmay: 70 hedef vuruldu," *Hürriyet*, 04.02.2008; "Hedefler imha edildi," *Hürriyet* 08.02.2008; "Operasyonda 'tam isabet' sağlandı," *Radikal*, 08.02.2008.

⁵ "PKK'luların en büyük korkusu kara harekâtı," *Sabah*, 04.02.2008

⁶ Bakınız ANF Haber Ajansı

⁷ "Sınır ötesi operasyona 'Güneş' adı verilecek," *Zaman*, 22.02.2008; "Kuzey Irak'a kara harekâtı," *Sabah*, 22.02.2008.

birliklerinin Irak'ta bulunmasının 'büyük bir istikrarsızlık riski' oluşturduğuna işaret etmesi uluslararası kamuoyunun endişelerini gözler önüne seren demeçlerdi.⁸

Şubat ayı içerisinde gerçekleştirilen sınır ötesi hava ve kara operasyonları ile ilgili siyasi parti temsilcileri ve bazı sivil toplum örgütlerinin tepkileri de dikkat çekiciydi. Siyasetçiler operasyonlara koşulsuz destek vermekle kalmadı, operasyonun yoğunluğu ve uzunluğunun yetersiz bulunduğuna ilişkin yorumlarını sık sık basına yansıttılar. Operasyona yönelik, askeri çözümler yerine barış yanlısı çözümlerin tercih edilmesi gerekliliğini vurgulayan DTP dışında, birçok siyasi partiler operasyonun vazgeçilmez olduğuna vurgu yaptılar. MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli, TSK'nın Kuzey Irak'a başlattığı kara harekâtının "gecikmiş", "önemli" ve "kapsamı, hedefleri ve süresi bakımından sınırlı" olduğunu söyledi.⁹ Bahçeli, 17 Ekim 2007'de TBMM tarafından TSK'ya verilen sınır ötesi yetkisinin bu kadar geç kullanılmış olmasına dikkat çekti ve TSK'nın Kuzey Irak'ta geçici bir süre konuşlandırılmasına ve güvenlik bölgesi oluşturulması gerekliliğini ifade etti.¹⁰ CHP Genel Başkanı Deniz Baykal, Irak'ın kuzeyine yönelik başlatılan kara harekâtının "nihai sonuç" alınana dek sürmesi gerektiğini belirtti.¹¹ CHP'li Onur Öymen ise "Sadece hava operasyonu ile bir terör örgütünün bertaraf edilmesi mümkün değildir. O bakımdan biz CHP olarak kara operasyonunun bir an önce yapılması gerektiğini söylüyorduk. Şimdi bunun gerçekleşmesinden memnunuz" diyerek CHP'nin operasyon konusundaki ısrarını konuşmalarına yansıttı. Hava operasyonu sırasında CHP ile TSK arasında ortaya çıkan gerginlik medyaya geniş ölçüde yansımıştı.¹² DSP Genel Sekreter Yardımcısı Hasan Erçelebi ise operasyonun başarısına yönelik yaptığı açıklamada, operasyonu 1974 yılında gerçekleştirilen Kıbrıs Barış Harekâtı'na benzetti:¹³ *Zaman* gazetesinin haberinde, Demokrat Parti (DP) Genel başkanı Süleyman Soylu, operasyonun "Türk milletinin yüreğine su serptiğini" açıkladı.¹⁴ Geniş çapta insani ve ekonomik kaynak kullanılarak gerçekleştirilen sınır ötesi operasyon gibi bir meselenin hükümetle muhalefet arasında sadece operasyonun kısıllığı, uzunluğu ve vurucu gücü üzerinden bir tartışma yaratması, Türkiye'de güvenlik sektörüne yönelik sivil kontrol ve denetim mekanizmalarının işlevsizliğinin önemli işaretlerinden biri oldu.

Operasyonla ilgili medyaya yansıyan görüşler, genellikle operasyonu kayıtsız şartsız destekleyen ve operasyonun güvensizlik ve çatışma ortamından ziyade güven ve istikrar yaratacağına inanan demeçlerden oluştu. *Zaman* gazetesine yansıyan bir haberde, Türkiye İhracatçılar Meclisi (TİM) Başkanı Oğuz Satıcı, "İhracatçı işadamları olarak bu konuda hükümetin ve Genelkurmay Başkanlığının aldığı kararları hep destekledik" diyerek, Habur Sınır Kapısı'ndaki olası olumsuz gelişmelerin iş adamlarını çok fazla sıkıntıya sokmayacağını ifade etti ve operasyonların hem iş dünyası için hem de Irak'ın kuzeyindeki iş adamları için güven ve istikrar yaratacağına değindi.¹⁵ Türk Girişim ve İş Dünyası Konfederasyonu (TÜRKKONFED) Başkan Yardımcısı Süleyman Onatça'nın "İç ve dış güvenliğimiz, geleceğimiz ve sınırlarımızın korunmasıyla ilgili alınan her türlü kararın yanındayız. Eğer konu vatan olunca her şey teferruattır" sözleri ve Müstakil Sanayici ve İşadamları Derneği (MÜSİAD) Başkanı Ömer Bolat'ın sınır ötesi operasyona "tam destek" verdiklerini bildirdiği destek demeçleri de gündemde yer bulan görüşler arasındaydı.¹⁶

Operasyon karşıtı tavır sergileyenler arasında, hava operasyonu devam ederken DTP'li milletvekilleri ve parti yöneticilerinin içinde bulunduğu üç bin kişilik bir grup operasyonların

⁸ "Tüm dünyadan tam destek," *Hürriyet*, 23.02.2008

⁹ "Bahçeli: Geniş çaplı harekate gerek var," *Sabah*, 22.02.2008

¹⁰ "Türk askeri Kuzey Irak'a konuşlanmalı," *Radikal*, 23.02.2008

¹¹ "Baykal: Kara harekâtı sonuç alınmaya kadar sürmeli," *Sabah*, 22.02.2008

¹² "CHP'den Büyükanıt'a jet cevap: Atatürk'ün partisi hakkında konuşmasın," *Zaman*, 10.03.2008

¹³ "DSP: Bölgeye huzur gelecek," *Sabah*, 22.02.2008

¹⁴ "DP: Operasyon milletün yüreğine su serpti," *Zaman*, 23.02.2008

¹⁵ "TİM: Operasyon iş dünyası için olumlu," *Zaman*, 22.02.2008

¹⁶ "MÜSİAD'dan operasyonlara tam destek," *Zaman*, 23.02.2008.

durdurulması ve Kürt sorununda “kansız, silahsız bir çözümün mümkün olduğunu” anlatmak amacıyla Irak sınırına yürüyüp, Cizre yakınlarından çadır kurarak nöbet tuttular.¹⁷ Kara operasyonu sırasında da DTP adına konuşan Grup Başkan Vekili Selahattin Demirtaş, operasyonun durdurulması çağrısında bulundu ve DTP’nin operasyonlara PKK’yı savunmak için değil Türkiye’nin çıkarlarını düşündükleri için karşı olduğunu dile getirdi.¹⁸ Sorunun çözümünün başka yolları olduğunu da ifade eden Demirtaş, çözümün, “askeri operasyonsuz ve kansız” da olabileceğine dikkat çekerek, operasyona destek veren siyasilere de tepki gösterdi.

İHD Batman Şube Başkanı Ferhat Bayındır’ın “Ülkemizde son 30 yıldır çatışmalarda yaklaşık 40 bin insanımızı yitirdik. Daha fazla insanlarımızı yitirmek istemiyoruz [...] Biz savaşa daha fazla para harcanmasını istemiyoruz. Harcanan paralar başka yerlere aktarılın. Hastaneler, okullar ve fabrikalar yapılsın. Bölgede geri kalmış yerler çok fazladır. Yatırımların o bölgeye yapılması gerekmektedir. Bölgeler arası ekonomik kalkınmışlık farkı ortadan kaldırılması gerekmektedir. Eğer o fark ortadan kaldırılırsa insanların arasındaki birlik ve beraberlik artacaktır. Onun için ekonomik kayıplar olacağından biz kara harekâtının yapılmaması gerektiğini düşünüyoruz” sözleri de operasyonla ilgili ana akım medyaya çok az yansıyan görüşler arasında yer aldı.¹⁹ Türkiye Barış Meclisi de kara operasyonuna tepki göstererek, hükümetin, sorunun ülke içerisinde ve barışçı yöntemlerle çözümüne yönelik bir irade geliştirmediğine dikkat çekti. Barış Meclisi sözcüleri, operasyonun güvenlik ve istikrar ortamı yarattığını dile getiren görüşlerin aksine, operasyonların “Toplumun güvenliği tehdit ettiği” ve “Türkiye’nin toplumsal barış arayışını ciddi bir tehlike ile karşı karşıya bıraktığını” ve “bu adımın toplumda yeni acılar yaratacağı ve nefret duygularını da körükleyeceğini” savundu. Barış Meclisi’nden yapılan açıklamada “Türkiye’yi komşuları ile kavgalı ve Ortadoğu’da yeni çatışma zeminlerinin tarafı haline getirecek politikalarla ısrarla kaçınılması gerekirken, sergilenen tutum ileri görüşlülükten yoksun ve sorumsuzcadır” denildi.²⁰

Sınır ötesi operasyon hakkında siyasetçiler ve askerlerin yorumları ve medyanın bu yorumları yansıtırken ele alış tarzı operasyonun genel anlamda başarılı olduğu ve operasyon sayesinde “TSK’nın hava-kara imkan ve kabiliyet gücünü herkese gösterdiği” şeklindeydi. Sivil-asker ilişkilerinde zaman zaman eleştirel bir tutum alan *Zaman* gibi gazeteler de dahil olmak üzere, medya sınır ötesi harekâtı büyük ölçüde TSK’nın elinden çıkan görüntü ve fotoğraflarla okuyucuya sundu.²¹ Medya, Genelkurmay’la birlikte operasyonun hakkında kamuoyunu bilgilendirmekten öte, propaganda yoluyla kamuoyunun operasyonla ilgili fikrini şekillendirmek ve farklı seslerin ve yaklaşımların ortaya çıkmasını engellemek üzere adeta işbirliği yaptı.

Bianet’ten Erhan Üstündağ’ın belirttiği gibi “[s]avaş propagandalarına karşı barış gazeteciliği mümkün”²² olmasına rağmen, Türkiye’de gazete manşetleri savaş halindeki Türkiye’de medyanın da bir propaganda aracı olarak kullanılmasına neden oldu. Bu kısıktıcı manşetler arasında 25 Şubat tarihli *Hürriyet*’in “Mehmetçik, Zap’ı düşürmek üzere” ve aynı gün internet sitesinde “Kandil Yürüyüşü” ve *Akşam* gazetesinin 29 Şubat’ta askerler dönüş yolundayken “Kandil düşmeden dönüş yok” manşeti akıllarda kalanlar arasındaydı. Gazeteler operasyonlarla PKK’nın tamamen yok edileceğini duyururken ve Kandil’i hedef olarak gösterirken, Genelkurmay’ın gerçek hedef ve amaçlarını da yanlış yansıtmış oldular. Zira, operasyon Kandil’de değil Zap’ta gerçekleşti.

¹⁷ “DTP’liler sınıra çadır kuracak,” *Radikal*, 05.02.2008; “DTP’nin yürüyüşü olaysız bitti,” *Radikal*, 07.02.2008

¹⁸ “DTP’den ilk tepki: Operasyon durdurulsun,” *Zaman*, 22.02.2008

¹⁹ “Batman ve Hakkâri’den kara harekâtına tepki,” *Gündem*, 23.02.2008

²⁰ “Barış Meclisi’nden operasyona karşı ortak hareket etme çağrısı,” *Gündem*, 23.02.2008

²¹ “Genelkurmay’ın bilgilendirmesi akıllıca,” *Zaman*, 23.02.2008

²² Erhan ÜSTÜNDAĞ, “Gazeteciler Harekâtın Dışında, ‘Ordu Haber Ajansı’ Geçiyor, Medya Basıyor,” <http://www.bianet.org/bianet/kategori/bianet/105204/gazeteciler-harekatin-disinda-ordu-haber-ajansi-geciyor-medya-basiyor>

Kara ve hava operasyonlarının gündemi yoğun olarak meşgul ettiği Şubat ve Mart aylarında meydana gelen ilginç bir gelişme de şarkıcı Bülent Ersoy'un jüri üyeliği yaptığı *Star TV*'de Popstar Alaturka programındaki sözleri oldu. Ersoy'un "Tamam vatan bölünmez, bilmem ne olmaz ama göz göre göre de bu çocukları bütün analar doğursun, toprağa versinler. Bu mu yani? [...] Başkalarının masabaşı savaşı için evladımı harcayamam. Bir oyun oynanıyor ve biz bunların oyuncuğu oluyoruz [...] 'Şehitler ölmez vatan bölünmez' hep aynı klişe laflar. Hep bunu söylüyoruz zaten. Çocuklar gidiyor, kanlı gözyaşları, cenazeler... Klişeleşmiş laflar..." sözleri üzerine Radyo Televizyon Üst Kurulu'nun (RTÜK) 444 1 178 numaralı İletişim Merkezine izleyicilerden çok sayıda şikayet geldiği bildirildi. RTÜK bunun üzerine, *Star TV*'ye uyarı cezası verdi. RTÜK'ün hazırladığı raporda, "Program zamanlama açısından değerlendirildiğinde, jüri üyesi Bülent Ersoy'un, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin PKK Terör Örgütünü hedef alan 'Güneş Operasyonu' kapsamında ABD'nin politikalarını eleştirirken, asker ve şehit annelerinin hassasiyetlerini göz ardı ederek, onların manevi duygularını zafiyete uğratabilecek ve maksadını aşacak şekildeki konuşmalarının, 3984 Sayılı Yasanın 4756 sayılı Yasa ile değişik 4. maddesinin giriş bendinde yer alan, 'Radyo, televizyon ve veri yayınları, hukukun üstünlüğüne, Anayasanın genel ilkelerine, temel hak ve özgürlüklere, milli güvenliğe ve genel ahlaka uygun olarak kamu hizmeti anlayışı çerçevesinde yapılır' hükmü ile (e) bendinde ifade edilen, 'Yayınlara toplumun milli ve manevi değerlerine aykırı olmaması' hükmüne aykırı olduğu" görüşlerine yer verildi.²³ Olayın üzerine, Bakırköy Cumhuriyet Savcılığı, Bülent Ersoy hakkında 'halkı askerlikten soğutma' suçunu işlediği iddiasıyla soruşturma başlattı.

Dağlıca Davası

Dağlıca davası ile ilgili gelişmeler Şubat ve Mart aylarında medyada geniş yer buldu. Şubat ayı başında 21 Ekim 2007 tarihinde Hakkâri'nin Dağlıca bölgesinde PKK tarafından kaçırılarak alıkonulan ve serbest bırakıldıktan sonra Van Jandarma Asayiş Kolordu Komutanlığı Askeri Mahkemesi tarafından tutuklanan 8 askerin emre itaatsizlikte ısrar, devletin birliğini bozmak suçuna yardım, suç ve suçluyu övmek, yurt dışına firar, halkı askerlikten soğutma gibi iddialarla yargılandığı davaya yayın yasağı konulduktan bir süre sonra 8 asker tutuksuz yargılanmak üzere tahliye edildi.²⁴

Yargılanan askerlerden yedisi için 10-22 yıl, Kürtçe bildiği için adı öne çıkan er Yüce içinse ömür boyu hapis cezası isteniyordu. Askerlerin davasına "milli güvenlik", "devlet sırrı" ve "kamu güvenliği" gibi muğlak ve net olarak içi doldurulmayan ifadelerle yayın yasağı konması medyanın tepkisine yol açtı. Askeri yargının sansür kararını *Radikal* gazetesine değerlendiren savunma muhabiri Tolga Akıner, "Gerçeğin tüm şeffaflığıyla ortaya çıkması için açılan Dağlıca Davasının, ilk duruşmada sansürlendiği"ne değindi.²⁵ 83 gün boyunca Van Askeri Cezaevi'nde tutuklu bulunan sekiz asker mahkemeye getirilirken basınla görüşme almasına izin verilmedi.²⁶ Davanın sonucunda tutuklu kimse kalmadı, askerlik süresi devam edenler birliklerine geri gönderildiler.²⁷

Öte yandan davayı izleyen günlerde, Dağlıca sanığı er Ramazan Yüce'nin avukatları, Dağlıca Tabur Komutanı Yarbay Dirik hakkında suç duyurusunda bulunması medya tarafından "şok

²³ "Önce savcılık, sonra RTÜK, » *Hürriyet*, 25.02.2008 ; "Ersoy'un jüri üyeliği tehlikede," *Sabah*, 26.02.2008; "Bülent Ersoy'a 'askerlikten soğutma' soruşturması," *Zaman*, 26.02.2008; "RTÜK Ersoy'a inceleme başlattı," *Radikal*, 27.02.2008; "Popstar Alaturka'ya Bülent Ersoy cezası," *Radikal*, 29.02.2008; "Askerlikten soğutan' sözlerine RTÜK'ten ceza," *Zaman*, 29.02.2008.

²⁴ "Dağlıca'daki 8 askere tahliye," *Hürriyet*, 02.02.2008; "8 asker tahliye edildi," *Sabah*, 02.02.2008

²⁵ Tolga Akıner, "Askeri yargı sansür kararı aldı," *Radikal*, 02.02.2008

²⁶ "Dağlıca sanığı 8 ere tahliye," *Hürriyet*, 03.02.2008

²⁷ "Tutuklu kimse kalmadı," *Radikal*, 03.02.2008

haber” olarak nitelendirildi.²⁸ Suç duyurusu Van Askeri Savcılığı tarafından teslim alındı ve işleme konuldu. Suç duyurusu davanın görülmesinden önce yapılmasına rağmen, yayın yasağı nedeniyle medyada dava sonrasında yer aldı. İddialar arasında, Dirik’in yardım için helikopter talebini reddetmesi, olaydan önce dinleme ve kestirme cihazındaki ses kayıtları ile termal kamera görüntüsünden saldırı olabileceği anlaşıldığı halde gerekli önlemler alınmaması, dinlemeye takılan PKK kodlarının tabura korucular tarafından götürülmesinin güvenlik zaafı yaratması, saldırının meydana geldiği Keri Tepe Üs Bölgesi’nde bir astsubay dışında sadece er ve erbaşların görevli olması ve Meri Tepe Üs Bölgesi’nde ise sadece iki rütbeli hazır bulunması, Yüce’nin 12 Haziran 2007’de saldırı için ‘Suya gidiyoruz’ şifresini kullanan PKK’lıların, 20 Ekim 2007’de de aynı ifadeyi kullandığını saptaması üzerine, rütbelilerin “Bir şey olmaz” demesi ve saldırı akşamı Üsteğmen Çağdaş Cücünöğlü’nün askerlere, Yarbay Dirik düğünde olduğu için kendisine ulaşamadıklarını söylemesi gibi iddialar ortaya atıldı. Suç duyurusuyla ilgili öncelikli olarak Genelkurmay Başkanlığı’ndan soruşturma izni istenecek. İzin alınması durumunda, Dirik ile diğer rütbeliler hakkında soruşturma başlatılacak.

Askerlerin Dağlıca davasından beraatını takiben, Şubat ayı ortalarında TSK’nın asker alımlarında yaptığı düzenleme dikkat çekiciydi. Davada askerlerin bazılarının özellikle Kürtçe bildikleri için PKK ile ilişki içinde olduğu iddiaları üzerine yapıldığını düşündüren düzenlemeye göre Milli Savunma Bakanlığı Asker Alma Dairesi Başkanlığı (ASAL), celp dönemlerinde yaklaşık 30 bin erin tamamı için “arşiv ve fiş” araştırması yapacak.²⁹ Yapılacak araştırmada Kaçakçılık ve İstihbarat Harekat Bilgi Toplama Daire Başkanlığı’nın (KİHBİ) kayıtlarının yanı sıra, Emniyet ve Jandarmanın kayıtlarında yer alan bilgiler de Genelkurmay Başkanlığı’na ulaştırılacak. ASAL yetkilileri bu şekilde “sakıncalı” olarak tanımladıkları erlerin kritik görevler ve bölgelerde bulundurulmasını engelleyecek. Emniyet ve Jandarma’nın güvenlik şubelerinden, askere alınacak gençlerle ilgili “arşiv bilgileri” bugüne kadar lise mezunları ve üst öğrenim görenler için isteniyordu. Ancak, yeni uygulama ile bilgi toplama askere alınacak herkesi kapsayacak ve askerler hakkında hazırlanacak raporlar askerlerin birliklerine gönderilecek.³⁰ Bu uygulama doğrultusunda, özellikle askere alınan Kürt vatandaşlar hakkında kişisel veri toplaması halinde, bu özel yetkinin kötüye kullanılmasına karşı kontrollerin gerçekleşip gerçekleşmeyeceği konusu tartışmaya açılmadı.

Ergenekon Soruşturması

13 Haziran 2007 tarihinde Ümraniye’de bir gecekonduya düzenlenen operasyon sonucunda ele geçirilen 27 el bombası ile başlayan soruşturma, 22 Ocak 2008 tarihinde aralarında emekli tümgeneral Veli Küçük, avukat Kemal Kerinçsiz, Kuvayı Milliye Derneği genel başkanı emekli Kurmay Albay Fikri Karadağ, Türk Ortodoks Patrikhanesi basın sözcüsü Sevgi Erenerol, Susurluk davasından mahkum olan Sami Hoştan ve Yasin Hayal’in avukatı Fuat Turgut’un da bulunduğu 33 kişinin gözaltına alınması ile genişlemiştir.

Soruşturmanın derinleşmesiyle birlikte, Danıştay saldırısını gerçekleştiren Alparslan Arslan ve Cumhuriyet’e yapılan el bombalı saldırıda yargılanan Süleyman Esen ile ilgili bağlantılar da ortaya çıkartılmaya başladı.³¹ Bu doğrultuda, operasyonlar öncesinde başsavcılığın, Sauna ve Atabeyler gibi diğer dava dosyalarını inceleme amacıyla istemesi Şubat ayının ilk günlerinde basında yer

²⁸ “Dağlıca baskınında 'korucu' şüphesi var,” *Sabah*, 04.02.2008; “Asker avukatlarından Dağlıca Tabur Komutanı'na şok suçlamalar,” *Zaman*, 04.02.2008; “Dağlıca komutanı Dirik'e şok iddialar,” *Hürriyet*, 04.02.2008; “Dağlıca'da yarbay ve koruculara suçlama,” *Radikal*, 04.02.2008

²⁹ “TSK'dan asker alımına Dağlıca düzenlemesi,” *Zaman*, 16.02.2008; “TSK askere alınacak tüm Kürtleri araştırarak,” *Gündem*, 16.02.2008; “Asker adaylarına arşiv araştırması,” *Hürriyet*, 17.02.2008

³⁰ “Asker adaylarına arşiv araştırması,” *Hürriyet*, 17.02.2008

³¹ “Danıştay saldırısında soruşturma genişliyor,” *Zaman*, 01.02.2008

buldu.³² Yine benzer şekilde, *Sabah* ve *Zaman* gazetelerinin 12 Şubat tarihli sayılarında, 9 Şubat Cumartesi günü Ankara Sıhhiye’de, Anayasa maddelerinde türban ile ilgili olarak yapılan değişikliğine karşı Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği’nin öncülüğünde düzenlenen mitingün MKE yapımı bir el bombası ile provoke edilmek istendiği ve bunun Ergenekon örgütü ile bağlantılı olduğu şüphesi de basında yer aldı.³³

Emekli tümgeneral Veli Küçük’ün, kısaca JİTEM olarak bilinen Jandarma İstihbarat Teşkilatı’nın da eski başkanı olması sebebiyle Diyarbakır’da ve Bakırköy’de yürütülen JİTEM davaları kapsamında alınan ifadelerde adının sık sık geçmesi ve eski Jandarma Genel Komutanı Eşref Bitlis’in ölümünden, eski Genelkurmay Başkanı Hüseyin Kıvrıkoğlu’na suikast düzenlenmesi iddialarına³⁴ kadar pek çok konuda Veli Küçük’ün ya da Ergenekon örgütünün adının geçmesi Şubat ayı boyunca basında çokça işlendi.³⁵ Veli Küçük’ün sorgusu sırasında Susurluk davasına ilişkin bilgiler vermesi de 21 Şubat tarihli *Hürriyet*’te ayrıntılı olarak işlendi.³⁶ Tutuklanan akademisyenlerden, İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Kurumu öğretim üyesi Doç. Dr. Ümit Sayın’ın evinde Ergenekon yapılanmasına dair 3000 sayfalık bir rapor dışında Üzeyir Garip cinayetine dair haber ve evrakların bulunması, Doç. Dr. Necit Hablemitoğlu cinayetini üstlenen Durmuş Amuçin’in cezaevinden getirilerek savcı Zekeriya Öz tarafından sorgulanması, Ergenekon soruşturmasının Türk siyasi tarihinde yer bulmuş önemli cinayetlerin aydınlatılması konusunda ümit veriyor.³⁷

Özellikle Dink Davası’nı yakında takip eden “Hrant Dink Duyarlılık Grubu” üyeleri de bir basın açıklaması yaparak Ergenekon soruşturmasının Dink cinayeti ile Malatya Zirve Yayınevi katliamı ve Rahip Santoro cinayetine ışık tutacağını beklediklerini duyurdular.³⁸ DTP ise TBMM bünyesinde bir araştırma komisyonu oluşturulması yönündeki CHP önergesini memnuniyetle destekleyeceklerini belirterek, bu komisyonun özellikle Doğu’daki illegal yapılanmaları ortaya çıkaracağını umduklarını açıkladı.³⁹

Mart ayının ilk haftasında ise, soruşturmayı yürüten İstanbul Cumhuriyet Savcılığı’nın Veli Küçük ile Alparslan Arslan’ın birlikte görüldüğü fotoğrafı dava dosyasına eklediği ve Üzeyir Garip cinayeti dosyasını incelemeye aldığı çeşitli yayın organlarında yer aldı.⁴⁰ Hatırlanacağı gibi, Şubat ayı içerisinde gözaltına alınan İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Kurumu öğretim üyesi Doç. Dr. Ümit Sayın’ın evindeki bilgisayarda bu cinayete ilişkin olduğu iddia edilen çeşitli bilgiler bulunmuştu.

14 Mart tarihinde Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı Abdurrahman Yalçınkaya’nın AK Parti’nin kapatılması istemiyle Anayasa Mahkemesi’ne iddianamesini sunmasının ardından, bu davanın Ergenekon soruşturmasının derinleşmesini engellemek amacıyla açılmış olabileceğine dair şüpheler yarattı. ÖDP Genel Başkanı ve Bağımsız Milletvekili Ufak Uras, davanın zamanlamasını

³² “Ergenekon’u soruşturan başsavcılık, diğer çete davalarını da inceliyor,” *Zaman*, 01.02.2008

³³ “MKE yapımı bombanın seri numarası silinmiş,” *Zaman*, 12.02.2008 ve “Provokasyon bombasında Ergenekon izi,” *Sabah*, 12.02.2008

³⁴ “Kıvrıkoğlu’nu Ergenekon’un sol kanadı öldürmek istedi,” *Zaman*, 08.02.2008

³⁵ “JİTEM tetikçisi Timurtaş’a 25 yıl hapis cezası,” *Gündem*, 20.02.2008, ayrıca bakınız: “JİTEM’ci Sarı Adil’e 25 yıl hapis verildi,” *Hürriyet*, 21.02.2008 ve “JİTEM’in ‘temizlikçi’si Adil Timurtaş’a cinayetten 25 yıl hapis,” *Zaman*, 21.02.2008

³⁶ “Susurluk kazasını ilk kez anlattı,” *Hürriyet*, 21.02.2008

³⁷ “Toplam 38 kişi tutuklu,” *Sabah*, 27.02.2008; “Ergenekon soruşturmasında Hablemitoğlu sorgusu,” *Milliyet*, 28.02.2008. Joost Lagendijk’in konuyla ilgili açıklaması için ayrıca bkz: “Ergenekon operasyonu Dink davasına yansımaları,” *Zaman*, 12.02.2008

³⁸ “Ergenekon operasyonunun Dink cinayetine ışık tutmasını bekliyoruz,” *Zaman*, 11.02.2008

³⁹ “Derin çeteler için Meclis’te özel komisyon kuruluyor,” *Zaman*, 02.02.2008

⁴⁰ “Ergenekon’da Garip şüphesi var,” *Radikal*, 05.03.2008; “Veli Küçük, Alparslan Arslan Fotoğrafı Ergenekon Dosyası’nda,” *Bianet*, 05.03.2008

“manidar” bulunduğunu belirten bir açıklama yaptı. Uras’a göre hem DTP hem de AK Parti’yi susturarak iktidara gelme planları yapanlar aslında sadece demokrasiye zarar veriyorlar.⁴¹ Benzer bir bağlantı Turizm Bakanı Ertuğrul Günay tarafından da ifade edildi.⁴² Günay ilerleyen günlerde özellikle iyi gitmekte olan ekonominin ve buna bağlı olan demokratik iyileşmelerin sekteye uğratılmak istendiğini ve Başsavcının çeşitli çevreler tarafından yönlendirilmiş olabileceğini ima etti.⁴³ 22 Mart tarihli *Radikal*’de, eski MİT Müsteşarı Cevat Öneş, emekli Askeri Savcı Ümit Kardeş, Prof. Dr. Baskın Oran ve Hrant Dink’in avukatlarından Erdal Doğan’ın bir önceki gün gözaltına alınanlar ile ilgili görüşleri yer aldı. Açıklamalardaki ortak nokta, Ergenekon soruşturmasının hukuk devleti ile bağdaşır şekilde devam etmesi gerektiği ancak son uygulamaların AKP’nin kapatılma davasına bir karşılık olabileceği şüphesini akla getirdiği.⁴⁴

21 Mart tarihinde savcılığın emri üzerine İşçi Partisi, Ulusal Kanal ve *Aydınlık* Dergisi’ne ait İstanbul ve Ankara’daki binalara eşzamanlı operasyonlar düzenlendi ve aralarında İşçi Partisi genel başkanı Doğu Perinçek, Prof. Dr. Kemal Alemdaroğlu, *Cumhuriyet* Gazetesi imtiyaz sahibi İlhan Selçuk, *Ulusal Kanal* genel yayın yönetmeni Ferit İlsever ve *Aydınlık* Dergisi genel yayın yönetmeni Serhan Bolluk’un da bulunduğu çok sayıda kişi gözaltına alındı.⁴⁵ CHP hem Genel Başkanı Deniz Baykal, hem de Grup Başkan Vekili Kemal Anadol’un ağızından süreci eleştirdi ve yapılanların AK Parti’nin “kadrolaşmasının” bir sonucu olduğunu ve bu sonucun Türkiye’yi yeni bir krize sürükleyeceğini iddia etti.⁴⁶ Sorgulamalar sonucunda İlhan Selçuk serbest bırakılırken, Doğu Perinçek, Ferit İlsever, Serhan Bolluk ve Adnan Akfırat cezaevine gönderildi.

İşçi Partisi’nde yapılan aramada ele geçirildiği öne sürülen, Yargıtay binasının güvenlik zaafılarını gösteren krokiyi gazetesinde yayınlayan *Taraf* muhabiri Soner Arıkanoglu 26 Mart tarihinde gözaltına alındı. *Zaman* haberinde “Taraf muhabirine tuhaf gözaltı” başlığıyla duyururken, 28 Mart tarihli sayısında da Yargıtay krokisi dışında Genelkurmay Başkanı Büyükanıt’a yönelik bir suikast planının da İşçi Partisi Genel Merkezi’nde bulunduğunu “polis kayıtlarına göre” ibaresiyle haber yaptı. Hatırlanacağı gibi, eşinin gözaltına alınmasının ardından Şule Perinçek bahsi geçen krokinin kendilerine *Taraf* tarafından gönderildiğini iddia etmişti. Arıkanoglu, 28 Mart’ta serbest bırakıldı.

25 Mart 2008 tarihinde *Taraf* gazetesinin sürmanşetten verdiği haberde ise, Danıştay davası zanlılarından Osman Yıldırım’ın ifadesine dayanılarak Alpaslan Arslan ile Veli Küçük’ün Danıştay saldırısını ortaklaşa planladıkları ve *Cumhuriyet* Gazetesine atılan el bombalarını Veli Küçük’ün sağladığı iddiasına yer verildi.⁴⁷ Ayın son günlerine doğru Veli Küçük’ün evinde yapılan aramada ele geçirilenler ve saatler süren savcılık sorgusunun içeriği basında ayrıntılarıyla işlendi. Son yirmi yılın önemli siyasi cinayetleri, bunlarla ilgili MİT ve diğer kaynaklardan gelen raporlar ile belirli bir örgüt yapısını işaret eden ve buna dair talimatları içeren belgeler karşısında, Veli Küçük’ün çoğunlukla ayrıntıları hatırlamadığını, evindeki belgelerin ve bilgilerin ya görevi gereğince kendisine gönderildiğini ya da emekliliği sırasında kendisine duyulan saygı nedeniyle iletildiğini belirttiği yer aldı.⁴⁸

Medyada konunun işlenme şekli incelendiğinde ise, Ergenekon Soruşturması’nın tartışmanın taraflarını birbirinden ayıran bir “turnusol kağıdı” işlevi gördüğü iddia edilebilir. *Zaman*, *Cumhuriyet* ile *Hürriyet* gazetelerinden Ertuğrul Özkök, Bekir Coşkun gibi yazarların Ergenekon’un üzerini

⁴¹ “Ufuk Uras: Davanın Ergenekon operasyonunun ardından açılması manidar,” *Zaman*, 15.03.2008

⁴² “İlginç ima: Davayı 'Ergenekon' açtırdı!,” *Radikal*, 18.03.2008

⁴³ “Ergenekon' sözünün arkasında durdu,” *Zaman*, 20.03.2008

⁴⁴ “Kapatma davasına yanıtla dünyanın en akılsız işi,” *Radikal*, 22.03.2008

⁴⁵ “Ergenekon operasyonları devam ediyor,” *Zaman*, 21.03.2008

⁴⁶ “CHP: Gözaltına alınanlar saygın isimler,” ve “Baykal, Ergenekon'da 'yargıya saygı'yı unuttu,” *Zaman*, 21.03.2008.

⁴⁷ “Cumhuriyet bombacısından şok iddia: Bombaları Veli Küçük verdi,” *Zaman*, 25.03.2008

⁴⁸ “Veli Küçük'e 200 soru,” *Radikal*, 28.03.2008; “Veli Küçük’ün evinde Mumcu suikastı belgesi,” *Sabah*, 28.03.2008;

“Ergenekon arşivleri,” *Radikal*, 29.03.2008

türban tartışmaları ile kapamaya çalıştığını savundu.⁴⁹ Aynı gazete soruşturmanın ilk günlerinden itibaren haberlerinde “Ergenekon terör örgütü” ifadesini kullanırken, *Aydınlık Dergisi* ve *Ulusal Kanal* gibi, soruşturmanın devamında yayın yönetmenleri tutuklanan medya organları ise “Ergenekon tezgahı/terti/senaryosu” yazmayı tercih etti.

Bianet'in 23 Ocak tarihli basın değerlendirmesinde de ilk gözaltıların ardından farklı gazetelerin manşetlerine yer verilmiş ve yayın yasağına genel olarak uyulmadığına, pek çok gazetenin olayı ele alış şekilleriyle hangi tarafta durduğunu belli ettiğine işaret etmişti. Bunların arasında *Taraf Gazetesi*'nin “Kızılçelema Hoşaf Oldu”, *Vakit Gazetesi*'nin “Bazı Azınlık Temsilcileri Gözaltında”, *Radikal*'in “Darbecilere Operasyon” dikkat çeken ifadelerdi.⁵⁰ Yine Can Dündar'ın 1 Şubat tarihli yazısında “derin devlet'i telaffuza yeltenen” Ecevit ve Özal'ın suikast girişimlerine maruz kaldıklarını belirterek Erdoğan'a kolaylıklar dilemesi dikkat çekiciydi.

Malatya Zirve Yayınevi Davası

18 Nisan 2007 tarihinde Malatya'da Hıristiyanlıkla ilgili kitaplar yayımlayan Zirve Yayınevi çalışanları, Alman uyruklu Tilmann Ekkehart Geske ile Necati Aydın ve Uğur Yüksel boğazları kesilerek öldürülmüş, zanlılardan Salih Gürler, Cuma Özdemir, Hamit Çeker ve Abuzer Yıldırım olay yerinde yakalanmış, kaçmak isterken yaralanan Emre Günaydın ise tedavisinin ardından çıkarıldığı mahkemece diğer zanlılarla birlikte tutuklanmıştı. Olayı takip eden aylarda, zanlıların 106 farklı cep telefonundan bir savcı, bir özel hareket başkanlığı mensubu, bir MHP il genel meclisi üyesi ile 2. Ordu Komutanlığı'ndan kişilerle görüştükleri ve Emre Günaydın'ın tedavi gördüğü hastane odasındaki kamera kayıtlarının silindiği iddia edilmişti.

Açılan davaya ilişkin Şubat ayı içerisinde basında yer alan haberler arasında en önemlileri *Hürriyet* ve *Sabah* gazetelerinin 12 Şubat tarihli sayılarının yer alan, müdahil avukatlardan Orhan Kemal Cengiz'in can güvenliği nedeniyle İçişleri Bakanlığı'ndan koruma talep etmesi ve davanın diğer avukatlarıyla aralarındaki elektronik yazışmaların üçüncü kişiler tarafından takip edildiği iddiasıdır.⁵¹ *Bianet*'in 18 Şubat tarihli haberine göre, Uluslararası Af Örgütü'nün korunması için acil eylem çağrısı yaptığı Avukat Cengiz'e ay sonunda, Malatya İl Emniyet Müdürlüğü'nce Malatya'da bulunduğu süre boyunca 24 saat süreyle koruma tahsis edildiği de haber yapıldı.⁵²

Davanın 25 Şubat tarihli üçüncü duruşmasına ise, 14 Ocak 2008 tarihindeki duruşmada olduğu gibi Almanya, Hollanda ve Norveç diplomatik misyonlarından temsilciler, Avrupa Komisyonu Türkiye Delegasyonu'ndan Diego Mellado ve çok sayıda yabancı ve yerli basın mensubu katıldı.⁵³ Üçüncü duruşmada mağdur avukatlarının, dava süresince sesli ve görüntülü kayıt alınması talebini reddeden mahkeme heyetine reddi hakim talebinde bulunması ise tüm gazetelerde yer aldı.⁵⁴

⁴⁹ “Ergenekon'un üzeri 'türban' tartışmasıyla kapatılıyor,” *Zaman*, 15.02.2008

⁵⁰ “Gazeteler ‘Ergenekon Operasyonu’nu Nasıl Gördü?,” *Bianet*, 23.01.2008; *Sabah Gazetesi*'nin 24 Mart tarihli haberine göre, bu gazetelerden Star, Taraf ve Yeni Şafak gazeteleri hakkında “yayın yasağına uymayarak soruşturmanın gizliliğini ihlal ettikleri” gerekçesiyle İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından suç duyurusunda bulunuldu.

⁵¹ “Zirve Yayınevi davası avukatı koruma istedi,” *Zaman*, 12.02.2008 ve “Malatya davası avukatı yakın koruma istedi,” *Hürriyet*, 12.02.2008

⁵² “Malatya davasında avukat korunacak,” *Radikal*, 27.02.2008; ayrıca bakınız, “UAÖ, Hukukçu Cengiz'in Can Güvenliğinden Endişeli,” *Bianet*, 18.02.2008

⁵³ “Zirve Yayınevi cinayeti duruşması başladı,” *Zaman*, 25.02.2008

⁵⁴ “Malatya'da reddi hakim istendi,” *Hürriyet*, 26.02.2008; “Malatya davası için reddi hâkim talebi,” *Radikal*, 26.02.2008; “Yayınevi davasında reddihâkim talebi,” *Zaman*, 26.02.2008

Mart ayı içerisinde yapılan toplam haber sayısının azalması ile kendini gösteren, ana akım medyanın Zirve Yayınevi davasına olan ilgisinin azalması ise bu konunun kamuoyu tarafından da unutulmaya bırakılacağı endişesini doğuruyor.

Hrant Dink Cinayeti

İstanbul 14. Ağır Ceza Mahkemesi'nde 11 Şubat günü gerçekleşen üçüncü oturumda daha çok sanıkların ve avukatlarının sözlü sataşmaları basında yer buldu.⁵⁵ Davanın en önemli sonuçları ise 19 sanıktan 8'inin tutukluluk hallerinin devamına, davanın Samsun ve Trabzon'daki davalar ile birleştirilme talebinin ise reddedilmesine karar verilmesiydi.⁵⁶

Trabzon'da 5 Şubat 2006 tarihinde öldürülen Rahip Santoro'nun polis tarafından "Pontusçuluk şüphesiyle" 3 ay süreyle dinlendiği, McDonald's'a atılan bomba ile ilgili yargılanan Yasin Hayal'in de "Selefilik ve El Kaide" bağlantısı nedeniyle dinlendiği, ve bu dinleme izinlerine dair mahkeme kararının aynı tarihte verilmiş olması 21 Şubat tarihli *Radikal* ve *Hürriyet* gazetelerinde yerini buldu.⁵⁷ Trabzon Emniyet Müdürlüğü ise konuyla ilgili yaptığı açıklamada iki cinayet arasında bir bağlantı olmadığını iddia etti.⁵⁸

Davanın 25 Şubat tarihli dördüncü duruşmasında ise TBMM İnsan Hakları Komisyonu Başkanı Prof. Dr. Zafer Üskül ile 5 AKP ve 2 CHP milletvekili davayı izlemek için hazır bulundu.⁵⁹ Ergenekon soruşturması kapsamında sorgulanan ve tutuksuz yargılanmasına karar verilen Yasin Hayal'in ve avukatı Fuat Turgut'un müdahil avukatlara, Hrant Dink ailesine ve "Ermenilere" yönelik hakaretlerine devam etmesi nedeniyle mahkeme heyeti tarafından duruşmadan çıkarılması *Radikal* ve *Sabah* gazetelerinin 26 Şubat sayılarında işlendi.⁶⁰ *Zaman*'ın aynı günkü sayısında ise aynı davada tutuksuz yargılanan Büyük Birlik Partisi üyeleri Halis Egemen ve Yaşar Cihan'ın "Tüm sanıklar oğlumdur... Ne dersem yaparlar" şeklindeki ifadelerine vurgu yapıldı.⁶¹

TBMM İnsan Hakları Komisyonu bünyesinde Hrant Dink cinayetinin araştırılması amacıyla kurulan alt komisyonun 27 Şubat tarihli toplantısında ise, cinayetin olduğu sırada Trabzon Emniyet Müdürlüğü görevini yürüten, şu anda ise İstihbarat Daire Başkanı olan Ramazan Akyürek, cinayetin ardından görevden alınan eski Trabzon Valisi Hüseyin Yavuzdemir, istihbarat polisi Muhittin Zenit ve eski Trabzon İstihbarat Şube Müdürü Engin Dinç'in verdiği ifadeler basında geniş yankı buldu.

Hüseyin Yavuzdemir'in, görevde olduğu dönemde Trabzon'da silah satışının artması yönünde sorulan soruya cevaben, "bölgede artan Pontus propagandacılığını bölge milletvekillerinin taleplerini geri çeviremediğini" belirtmesi *Sabah* ve *Radikal* gazetelerinde işlendi. Yavuzdemir hakkında müfettiş raporlarında yer alan "Silah taşıma ruhsatlarının verilmesi sırasında emniyet birimlerince can güvenliklerinin harici ve ciddi tehlikelere maruz kaldığı belirtilmeyen birçok kişiye

⁵⁵ "Tuncel: Rakel Dink başımıza azize kesildi," *Hürriyet*, 11.02.2008

⁵⁶ "Dink davasında 4'üncü duruşma 25 Şubat'ta," *Hürriyet*, 11.02.2008

⁵⁷ "Rahip Santoro'yu polis 3 ay dinlemiş," *Hürriyet*, 21.02.2008 ve "Santoro öldürüldüğünde 'Pontusçu' diye izleniyordu," *Radikal*, 21.02.2008

⁵⁸ "Trabzon polisi: Bağlantı yok," *Radikal*, 21.02.2008

⁵⁹ "Hrant Dink davasına devam ediliyor," *Zaman*, 25.02.2008

⁶⁰ "Turgut'tan hakaret O.S.'den küfür," *Radikal*, 26.02.2008 ve "Destekçiye tehdit Ermenilere hakaret Rakel Dink'e küfür," *Sabah*, 26.02.2008

⁶¹ "Yasin Hayal: Dink'in bu kadar önemli biri olduğunu düşünmemiştik," *Zaman*, 26.02.2008

taşıma silah ruhsatı vermek suretiyle takdir yetkisini kamu yararı ve hizmet gereklerine uygun kullanmamıştır” ifadesi ise sadece *Radikal*’den Yurdağül Şimşek’in haberinde yer buldu.⁶²

Mart ayı ise avukatlarının Hrant Dink’in öldürülmesinde ihmalleri bulunduğu dair suç duyurusunda bulunmaları üzerine soruşturma açılan polis memurları (eski Trabzon İstihbarat Müdürü Engin Dinç, eski Terörle Mücadele Şube Müdürü Yahya Öztürk, İstihbarat Şube Müdürü Yardımcısı Ercan Demir ve istihbarat polisleri) hakkında, önce Trabzon Cumhuriyet Başsavcılığı, ardından da Rize Ağır Ceza Mahkemesi’nce “kovuşturmaya yer olmadığı” kararlarının alınmasıyla başladı.

Davanın Trabzon 2. Sulh Ceza Mahkemesinde görülen 20 Mart tarihli duruşmasında sanıklar Astsubay Başçavuş Okan Şimşek ve Uzman Çavuş Veysel Şahin’in, Dink’in öldürüleceği istihbaratını dönemin Trabzon İl Jandarma Komutanı Albay Ali Öz’e anlattıklarını açıklamaları, ay sonuna dek dava ile ilgili haberlerin en çok işlenen gelişmesiydi.⁶³ Dink ailesinin avukatlarından Ergin Cinmen de bu ifadeler sonucunda “devletin bu cinayetle ilgili payının ortaya serilmesi ile davanın seyrinin değiştiğini” ifade etti.

Bunun hemen ardından Bilecik İl Jandarma Komutanlığı görevinde bulunan Albay Öz’ün buradan alınarak Bursa Jandarma Bölge Komutanlığı’na bağlı bir birime “çekildiği”, incelenen pek çok gazete tarafından haber yapıldı. Bu gelişmeler ışığında, Dink cinayetini inceleme alt komisyonu da çalışmalarına devam etme kararı alırken, komisyonun bağımsız olmadığı ve yeni bir komisyon kurulması talebi başta istifa eden Çetin Soysal olmak üzere çeşitli CHP milletvekilleriince dile getirildi.

Darbe Günlükleri

Mart ayı başında Emekli Oramiral Özden Örnek’e ait ve Türkiye’de 2004 yılında ‘Sarıköz’ ve ‘Ayışığı’ adı verilen iki darbe hazırlandığına ilişkin bilgilerin bulunduğu ‘darbe günlükleri’ni yayımlayan *Nokta* dergisinin Yayın Yönetmeni Alper Görmüş’ün Örnek’e ‘hakaret’ ve ‘iftira’ suçlamasıyla yargılanmasına Bakırköy 2. Asliye Ceza Mahkemesi’nde devam edildi. Görmüş, darbe hazırlığına ilişkin bilgilerin bulunduğu üç çanta dolusu günlüğü mahkemeye sundu. Hakimin çantaları kabul etmeyip günlüğü diskette istemesi üzerine duruşma 11 Nisan’a ertelendi.⁶⁴ Hâkim ayrıca Görmüş’ün avukatlarının tanık olarak gösterdiği Cumhurbaşkanı Gül, eski Genelkurmay Başkanı Hilmi Özkök ile bazı gazetecilerin dinlenmesine gerek olmadığına karar verdi. Bakırköy 2. Asliye Ceza Mahkemesi’nde görülen davanın ikinci duruşmasına emekli Deniz Kuvvetleri Komutanı Oramiral Özden Örnek gelmezken Alper Görmüş katıldı.

Şubat ayının sonlarına doğru *Taraf* gazetesinde yer alan haberinde bilgisayar kopyalarını inceleyen İstanbul Emniyeti günlüklerin Özden Örnek’e ait olduğunu kesinleştirdiğini duyurdu.⁶⁵ *Taraf* Gazetesinin haberine göre, Ergenekon soruşturmasını yürüten savcılar Görmüş’ten, günlükleri içeren CD’yi aldı.

Cizre’deki Gösteride 12 yaşındaki Yahya Menekşe öldü

⁶² “Trabzon’da vekiller silah artışına yol açtı,” *Radikal*, 27.02.2008 ve “Vali, Tuncel’in muhbir olduğunu bilmiyormuş,” *Sabah*, 27.02.2008

⁶³ “Dink davasında ilginç iddia: Komutanımız her şeyi biliyordu,” *Zaman*, 21.03.2008

⁶⁴ “Üç çanta dolusu darbe günlüğü,” *Radikal*, 01.03.08; “3 valiz dolusu 'darbe günlüğü',” *Zaman*, 01.03.08

⁶⁵ “Taraftan şok iddia: Darbe belgelendi,” *Zaman*, 26.03.2008; “Darbe günlüğünün Özden Örnek’e ait olduğu kesinleşti,” *Zaman*, 27.03.2008

Abdullah Öcalan'ın yakalanmasının 9. yıldönümünde Diyarbakır, Şırnak, Hakkâri başta olmak üzere pek çok şehirde kepenk kapama eylemleri ve gösteriler yapıldı. Gösterilen sırasında, Şırnak'ın Cizre ilçesinde 12 yaşındaki Yahya Menekşe, Ölüm Muayene Tutanağı'ndaki ve görgü tanıklarının verdiği bilgiye göre polis panzeri altında kalarak öldü.⁶⁶ Medyaya yansıyan haberlerde, önce Yahya'nın başına isabet eden taşla ağır yaralanarak hastaneye kaldırıldığı duyurulurken, Ölüm Muayene Tutanağı'nda sert bir cisim tarafından ezilerek öldüğü yazıldı.⁶⁷ *Radikal* gazetesinde daha sonra çıkan bir haberde Yahya'nın ölüm şekli üzerine tartışmalar sürerken, Menekşe ailesi polis tarafından tehdit edildiklerini öne sürdü. Yahya'nın ağabeyi kardeşinin panzer tarafından ezilmesine tanık olanların korktukları için konuşmadıklarını, ancak ters yönden gelen panzerin çarpma görüntülerinin kamera kayıtlarında olmasına rağmen kimseye gösterilmediğini söyledi. Daha önce hastaneye gittikleri sırada da tehdit edildiklerini belirten Menekşe, "Bize, 'Yahya taşla öldürüldü, farklı söylerseniz başınız belaya girer. Bu olay burada kalsın ve kapansın' dediler. Cenazeyi bize haber vermeden Malatya'ya kadar götürdüler" dedi.⁶⁸ Yahya'nın cenazesinde de göstericiler ve polis arasında çatışma çıktı ve polis gaz bombası kullandı.⁶⁹

Radikal'de Murat Yetkin'in köşesine taşıdığı haberde, Başbakanlık İnsan Hakları Başkanlığı, 15 Şubat günü Cizre'de meydana gelen olaylarda 16 yaşındaki Yahya Menekşe'nin ölümüyle ilgili olarak Şırnak Valiliği'ne başvurarak özel bir insan haklarına aykırılık soruşturması istedi. Yetkin, soruşturma talebinin olumlu bir adım olduğunu, ancak, gelişmelerin olumlu olmadığını belirtti. Yetkin'in yazısında, Yahya'nın ölümüne yönelik *Radikal*'e ulaşan gayri resmi bilgiler ışığında "Menekşe'nin sağ bacağındaki bir bölüm kemiğin tamamen un ufak olduğu, bacağına yalnızca yumuşak dokunun bir arada tuttuğu, kafatasının yanı sıra, boynunda da ezilmeler olduğu" bilgisi yer almasına rağmen, resmi raporun hala ortaya çıkmaması ve resmi raporun oransız güç kullanımı suçlaması altındaki güvenlik güçlerini sıkıntıya sokmayacak şekilde çıkması için girişimler olduğunu söyledi.⁷⁰ Olayı takip eden *Radikal* gazetesinde ilerleyen günlerde İçişleri Bakanı Beşir Atalay'ın Yahya Menekşe'nin panzer tarafından ezildiğinin anlaşılması üzerine harekete geçtiği ve olayı incelemek amacıyla bir müfettiş görevlendirdiği yer aldı.⁷¹

Nevruz Kutlamaları ve Polis Şiddeti

21 Mart'tan günler önce, çeşitli basın ve yayın organlarında her zamanki gibi PKK'nın Nevruz'u bahane ederek olaylar çıkartmak istediği yönünde iddialara yer verilmişti. *Zaman* Gazetesinin 17 Mart tarihli haberinde, valiliklerle kutlamaların şehir merkezlerinde yapılması konusunda yer kavgasına tuttuğu belirtilen DTP'li belediyelere "terör örgütünün emellerine hizmet ettiği" suçlaması yapıldı.⁷² *Zaman*'ın takip eden üç gün boyunca yayımladığı haberlerde kullandığı "hain plan" ve "provokasyon" olasılığına dikkat çeken ifadeler Nevruz kutlamaları daha başlamadan kamuoyunu etkilemeye yönelik nesnellikten uzak haberlerdi.

21 Mart tarihine gelindiğinde ise gündemde çoğunlukla DTP'li milletvekilleri ve belediye başkanlarının konuşmalarındaki "Sayın Öcalan", "gerilla" ("terörist" yerine) gibi ifadeler kullanmaları ile günler öncesinden süregelen afiş ve posterlerde kullanılacak resim ve yazılara ilişkin tartışmalar geniş yer buldu. 21 Mart'ın bir cuma gününe rastlaması, kutlamaların ise katılımı artırmak amacıyla hafta sonu yapılmak istenmesi, güvenlik güçleri ile göstericiler arasındaki

⁶⁶ "Güneydoğu fena kanıştı," *Radikal*, 16.02.2008

⁶⁷ "Cizre'de ölen çocukla ilgili ilk rapor: Üzerinden sert bir cisim geçmiş," *Radikal*, 19.02.2008

⁶⁸ "Menekşe ailesi:Tehdit edildik," *Radikal*, 20.02.2008

⁶⁹ "Cizre'de olaylı cenaze," *Sabah*, 17.02.2008; "Gösteride ölen çocuğun cenazesinde olaylar çıktı," *Radikal*, 17.02.2008; « Cenaze töreninde PKK propagandası, » *Zaman*, 17.02.2008

⁷⁰ Murat Yetkin, "Yahya Menekşe'nin ölümü örtülmeye mi çalışılıyor?," *Radikal*, 21.02.2008

⁷¹ "İçişleri, Menekşe için müfettiş görevlendirdi," *Radikal*, 23.02.2008

⁷² "PKK, Nevruz'u kana bulamak istiyor" *Zaman*, 17.03.2008.

gerginliğin cuma gecesinden itibaren başlamasına yol açtı. Bunlar arasında Cizre’de 5 kişinin yaralanması ve İzmir’de 11 kişinin gözaltına alınması önemliydi.

22 Mart’ta *Zaman*, Siirt’teki Nevruz olaylarında göstericilerin attığı taşlar sonucu 1 polis müdürü ile 10 kadar polisin yaralandığını duyururken; *Gündem*, Van, Hakkari, Urfa, Batman ve Siirt’te 300’ü aşkın kişinin gözaltına alındığını, Van’da DTP İl Binası’nın polis tarafından basıldığını, gaz bombası kullanıldığını, bazı belgelere el konulduğunu, burada çıkan olaylarda 70’e yakın kişinin yaralandığını, Hakkari’de de yaralı sayısının 23, Mardin’in Nusaybin ilçesinde ise 8 olduğunu okuyucularına duyurdu.⁷³ Bu haberler, aynı konuyu ele alma anlayışlarının iki farklı medya organını nasıl bir eksenin iki ucuna yerleştirdiğini açıkça gösteren örneklerden sadece biriydi.

23 Mart 2008 tarihli *Zaman*’da, “Nevruz Bayramı’nı zehir ettiler: 319 gözaltı” başlıklı haberinde DTP’nin izinsiz ve yasadışı gösteriler düzenleyerek olayların çıkmasına sebep olduğu, gösteri ve yürüyüşler sırasında çıkan olaylarda yaralananların yarısının polis memurlarından oluştuğu işlenirken, haber metni, Türkmenistan’daki coşkulu Nevruz kutlaması ve Şanlıurfa’da polisin kutlamalardan önce çocuklara oyuncak dağıtması ile sonlandırıldı.

Van’daki olaylarda ağır yaralanan 35 yaşındaki Zeki Erinç isimli gösterici ve Hakkari Yüksekova’da polis tarafından yaralanan 20 yaşındaki İkbâl Yaşar hayatını kaybetti. Zeki Erinç’in cenazesinde çıkan olayların ardından Hakkari Valiliği’nin talimatıyla İkbâl Yaşar gece yarısı ailesine dahi haber vermeden gizlice defnedildi, bu da ilçede gerginliğin artmasına neden oldu.⁷⁴ Yüksekova’daki olaylar çoğu haberde, polisin yetersiz kalması üzerine 4. Sınır Jandarma Tümeni ve Yüksekova Komando Taburu’na bağlı askerlerin olayları yatıştırmak amacıyla sokaklara yerleştirilmesi vurgulanarak işlendi. Güvenlik güçlerinin göstericileri engelleme ötesinde gerginliğin daha da artmasına neden olabilecek tavırları *Hürriyet*’in 23 Mart tarihli haberinde şu şekilde işlendi: “İlçenin bazı semtlerinde küçük grupların eylemi devam ederken, askerler yaklaşık 4 saat estirilen terörü öndedikten sonra Milli Egemenlik ve Cengiz Topel caddelerinde ‘Ne mutlu Türküm diyene’, ‘Vatan sana canım feda’, ‘Her Türk asker doğar’ sloganları atarak yürüdü.”⁷⁵ *Sabah* Gazetesi’nin ertesi gün yaptığı değerlendirme ise dikkate değerdir: “Van’dan sonra, kutlamalara izin verilmeyen Hakkâri’de de Nevruz kanlı geçti. Bir kişi öldü. İzin verilen İstanbul, Ankara’da ise olay yaşanmadı.”⁷⁶ Nevruz kutlamaları ile ilgili haberleri kamuoyuna duyuran basın, haber manşet ve içeriklerinde genellikle çıkan gerginliklere yer verdi.

Büyükkanıt’ın Kıbrıs Gezisi

Genelkurmay Başkanı Yaşar Büyükkanıt, 26-29 Mart tarihleri arasında KKTC’yi ziyaret etti.⁷⁷ Bu ziyaretin Talat-Hristofyas görüşmesinin ardından gerçekleşmesi dikkat çeken bir gelişmeydi. *Sabah* gazetesinin haberine göre Genelkurmay Başkanlığı görevini üstlenen komutanlar, bugüne kadar hemen hemen ilk ziyaretlerini KKTC’ye yapıyorlardı. Ancak Büyükkanıt, görevi üstlendikten sonra 1,5 yıl boyunca KKTC’ye gitmedi. Bunun nedeni olarak, Annan Planı’nın ardından Kıbrıs Türk

⁷³ “Newroz kutlamalarında 300’ü aşkın gözaltı” *Gündem*, 22.03.2008; “Siirt’te 1 polis müdürü 10 polis yaralandı” *Zaman*, 22.03.2008

⁷⁴ “Yaşar’ın cenazesi gizlice defnedildi” *Gündem*, 24.03.2008; “Kaymakamlık talimatıyla gece gizlice gömülmüş” *Radikal*, 25.03.2008

⁷⁵ “Nevruz bitti, olaylar bitmedi: 1 ölü” *Hürriyet*, 23.03.2008

⁷⁶ “Hakkâri’de izinsiz nevrüz kana bulandı” *Sabah*, 24.03.2008

⁷⁷ Sabah 25.03.2008 Orgeneral Büyükkanıt yarı Ada’ya gidiyor

yönetiminin, Yeşil Hat üzerindeki Lokmacı barikatını yıkarak, Rum tarafıyla yeni bir geçiş noktası açmak istemesine adadaki Türk askerlerinin tepki göstermesinin; ve KKTC'nin resmi televizyon kanalı BRT'de yayımlanan “Duvarımız” adlı belgeselde, Türk askerinin “işgalci”, Türk Mukavemet Teşkilatı mensuplarının ise “tecavüzcü” olarak nitelenmesi olduğu söylentiler arasındaydı. Büyükanıt, ada ziyaretinde adil barış sağlanıncaya kadar Türk askerinin görevine devam edeceğinin altını çizerek, “Türk askeri Kıbrıs Türkü tam güvende olmadan çekilmeyecek. Sorumlu olduğumuz bölgeden geri adım atmayacağız” sözlerini gezinin farklı duraklarında yineledi.⁷⁸ Büyükanıt ayrıca “Lokmacı Kapısı'nın açılmasının adil ve kalıcı barış yönünde çok büyük bir adım olmadığını söyleyen Genelkurmay Başkanı, kapı açılrsa dahi KKTC'nin egemenliğine hanel verecek adımlar atılmayacağını” altını çizdi.⁷⁹ Büyükanıt'ın, adadan ayrılırken “Bugün anlaşma oldu, yarın asker çekilsin olmaz” sözleri Talat-Hristofyas görüşmesi ile ekilen barış tohumlarının askeri kesimi pek heyecanlandırmağının işaretiydi.

⁷⁸ “Büyükanıt: Talat adil çözümü bilir,” *Sabah*, 27.03.2008; “Büyükanıt: Kıbrıs'ta geriye bir adım dahi atılmayacak,” *Zaman*, 29.03.2008

⁷⁹ “Büyükanıt: Kıbrıs Türkleri hapsedilmiştir,” *Hürriyet*, 29.03.2008; “Anlaşmayı imzaladık diye asker çekmeyiz,” *Sabah*, 30.03.2008